

รายวิชา ภาษาไทย

รหัสวิชา ท๒๑๑๐๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เรื่อง สุขสันต์การเดินทาง

ครูผู้สอน

ครูวิชุดา

กลิ่นจงกล

ครูธีรสุด

ฉำทรัพย์

เรื่อง สุขสันต์การเดินทาง

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกประวัติของสุนทรภู่ได้
๒. อธิบายที่มาและความสำคัญของนิราศภูเขาทองได้
๓. สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องได้
๔. สามารถสนทนาและนำเสนอข้อมูลได้

กิจกรรมชวนคิด

นักเรียนดูภาพแล้วช่วยกันตอบว่าสุนทรภู่
เดินทางผ่านสถานที่ใดบ้าง

การเดินทางของสุนทรภู่

ชวนคิด พิธีจสสาร

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวน ๔-๕ คน แต่ละกลุ่มจับสลากหมายเลขเพื่อกำหนดบทบาทในการปฏิบัติกิจกรรมนักข่าวภาคสนาม ดังนี้

กิจกรรม (ต่อ)

- หมายเลข ๑ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ประวัติสุนทรภู่”
- หมายเลข ๒ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ผลงานสุนทรภู่
- หมายเลข ๓ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ที่มาของนิราศภูเขาทอง”
- หมายเลข ๔ นักข่าวภาคสนาม

บัตริยกรรม นักข่าวภาคสนาม หมายเลข ๑ “ประวัติสุนทรภู่”

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ประวัติผู้แต่ง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ระหว่างทางบันทึก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง สุขสันต์การเดินทาง
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

บัตริยกรรมนักข่าวภาคสนาม

หมายเลข ๑ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ประวัติผู้แต่ง”

คำชี้แจง

๑. นักเรียนอ่านบัตริยกรรมเรื่อง “ประวัติผู้แต่ง” และให้ข้อมูลนักเรียนกลุ่มที่ทำหน้าที่
นักข่าวที่สัมภาษณ์

๒. เมื่อนักข่าวภาคสนามตั้งโต๊ะแถลงข่าว ให้ทำหน้าที่เพิ่มเติมข้อมูลที่ถูกต้องเรื่องประวัติผู้แต่ง

สมเด็จพระโวหาร (ภู่) หรือที่รู้จักกันว่า สุนทรภู่ มีนามเดิมว่า ภู่ เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๕
ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) บิดามารดาแยกทางกันตั้งแต่
สุนทรภู่ยังเล็ก บิดาไปบวชอยู่ที่บ้านเกิด คือ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ส่วนมารดาซึ่งเป็นชาวเพชรบุรี
ได้รับราชการเป็นพระนมในกรมพระราชวังหลัง สุนทรภู่จึงได้อยู่ที่พระราชวังหลังกับมารดา และได้
ถวายตัวเป็นมหาดเล็กเล่าเรียนที่สำนักวัดชีปะขาว (วัดศรีสุทธาวาส ริมคลองบางกอกน้อย)
มีความสามารถทางด้านภาษาและการแต่งบทกลอน เป็นกวีผู้มีอารมณ์อ่อนไหว มีกตัญญูจนหมาย
และแสดงความเจ้าชู้ แต่งเพลงกลอนเกี้ยวพาราสีผู้หญิงอยู่เสมอได้สมรสกับนางจัน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) สุนทรภู่ได้เข้ารับราชการตำแหน่งขุน
สุนทรโวหาร และตำแหน่งจางวาง (ตำแหน่งข้าราชการระดับผู้กำกับกรม) ในกรมพระอาลักษณ์
(ทำหน้าที่ด้านเอกสารสำคัญ ในราชสำนัก) ได้รับพระกรุณาจากรัชกาลที่ ๒ เป็นอย่างมาก โปรดให้เป็นกวี
ที่ปรึกษาในการพระราชนิพนธ์ สุนทรภู่จึงได้เข้าเฝ้าฯ อยู่เป็นนิจ ได้เลื่อนยศเป็นหลวงสุนทรโวหาร
แต่ด้วยนิสัยเดิมที่ชอบเที่ยวเล่น คัมภีร์ ประกอบกับอารมณ์ร้อน ทำให้สุนทรภู่มีเรื่องทะเลาะวิวาท
หลายครั้ง จนถึงขั้นต้องโทษจำคุกอยู่พักหนึ่ง

เมื่อสุนทรภู่พ้นโทษจำคุกได้ไม่นานก็สิ้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
(รัชกาลที่ ๒) สุนทรภู่ได้รับความลำบากเป็นอย่างมาก ถูกอพยพในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
(รัชกาลที่ ๓) จึงออกบวชเมื่ออายุประมาณ ๕๑ ปี ที่วัดราชบูรณะ ต่อมาถูกจับได้เนื่องจากวัดเพราะถูก
สงสัยว่าทำผิดบางประการ สุนทรภู่จึงออกเดินทางไปมีสิทธาพระบรมสาธิราชที่วัดภูเขาทอง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๓ ได้แต่งนิราศภูเขาทองซึ่งนับว่าเป็นนิราศที่ยอดเยี่ยมที่สุดเรื่อง
หนึ่ง หลังจากนั้นกลับมาอยู่ที่วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร วัดเทพธิดารามวรวิหาร
และวัดพระเชตุพน-วิมลมัยสุทธาวาส ราชวรมหาวิหาร เมื่อถึงปลายรัชกาลที่ ๓ สุนทรภู่จึงได้กลับมา
ทำงานอาลักษณ์อีกครั้ง ในอุปการะของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (เมื่อครั้งทรงดำรง
พระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศริยาภรณ์) และกรมหมื่นอัปสรสุดางกูร
(พระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๓)

บัตริกรรมนักข่าวภาคสนาม

หมายเลข ๑ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ประวัติผู้แต่ง” (ต่อ)

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) เมื่อสุนทรภู่อายุประมาณ ๖๖ ปี
หลังจากพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเข้าพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว (ดำรงตำแหน่ง
เสมอพระเจ้าแผ่นดิน) ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสุนทรภู่ให้เป็นเจ้ากรมอาลักษณ์ฝ่าย
พระบรมราชวัง มีบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหาร ถือเป็นตำแหน่งสูงสุดในชีวิตราชการของสุนทรภู่

สุนทรภู่ถึงแก่กรรมในสมัยรัชกาลที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๓๘๘ รวมอายุได้ ๗๐ ปี ถือเป็นรัตนกวี
สี่แผ่นดิน ผู้มีผลงานหลากหลาย ส่วนแต่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวในเรื่องการใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่คง
ความงดงามด้วยสัมผัสในอันแพรวพราว แต่งด้วยสุภาพชัดเจนคิดเตือนใจในการใช้ชีวิตได้เสมอ จนได้รับ
การยกย่องจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก
(UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก และกำหนดให้วันที่ ๒๖ มิถุนายน ของทุกปีเป็นวันสุนทรภู่

บัตรกิจกรรมนักข่าว ภาคสนาม หมายเลข ๒ “ผลงานของสุนทรภู่”

บัตรกิจกรรมนักข่าวภาคสนาม

หมายเลข ๒ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ผลงานของสุนทรภู่”

คำชี้แจง

๑. นักเรียนอ่านบัตรกิจกรรมเรื่อง “ผลงานของสุนทรภู่” และให้ข้อมูลนักเรียนกลุ่มที่ทำหน้าที่นักข่าวที่มาสัมภาษณ์

๒. เมื่อนักข่าวภาคสนามตั้งโต๊ะแถลงข่าว ให้ทำหน้าที่เพิ่มเติมข้อมูลที่ถูกต้องเรื่องประวัติผู้แต่ง

ผลงานของสุนทรภู่ มีทั้งหมด ๒๓ เรื่อง ดังนี้

- ประเภทนิราศ มี ๙ เรื่อง ได้แก่ นิราศเมืองแกลง นิราศพระบาท นิราศภูเขาทอง นิราศเมืองเพชร นิราศวัดเจ้าฟ้า นิราศอิเหนา นิราศสุพรรณ รำพันพิลาป และนิราศพระปฐม

- ประเภทนิทาน มี ๕ เรื่อง ได้แก่ โคบุตร พระอภัยมณี พระไชยสุริยา ลักษณะวงศ์ และสิ่งทไกรภพ

- ประเภทสุภาพคดี มี ๒ เรื่อง ได้แก่ สวัสดิรักษา และเพลงยาวถวายโอวาท

- ประเภทบทละคร มี ๑ เรื่อง คือ อภัยนุราช

- ประเภทบทเสภา มี ๒ เรื่อง ได้แก่ ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม และเสภาเรื่องพระราชพงศาวดาร

- ประเภทบทเห่กล่อม มี ๔ เรื่อง ได้แก่ จักระบำ กากี พระอภัยมณี และโคบุตร

บัตรกิจกรรมนักข่าว ภาคสนาม หมายเลข ๓ “ที่มาของสุนทรภู่”

บัตรกิจกรรมนักข่าวภาคสนาม

หมายเลข ๓ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ที่มาของนิราศภูเขาทอง”

คำชี้แจง

๑. นักเรียนอ่านบัตรกิจกรรมเรื่อง “ที่มาของนิราศภูเขาทอง” และให้ข้อมูลนักเรียนกลุ่มที่ทำหน้าที่นักข่าวที่มาสัมภาษณ์

๒. เมื่อนักข่าวภาคสนามตั้งโต๊ะแถลงข่าว ให้ทำหน้าที่เติมเต็มข้อมูลที่ถูกต้องเรื่องประวัติผู้แต่ง

ที่มาของนิราศภูเขาทอง

สุนทรภู่แต่งนิราศภูเขาทองเมื่อปี พ.ศ.๒๓๗๓ ในระหว่างเดินทางไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุที่วัดภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ออกเดินทางโดยเรือจากวัดราชบูรณะ กรุงเทพฯ เมื่อถึงสถานที่ต่าง ๆ หรือพบเห็นสิ่งใดน่าสนใจก็ได้บรรยายไว้เปรียบเทียบกับความรู้สึกของตนเอง เนื่องจากในช่วงนั้น สุนทรภู่มากำลังได้รับความยากลำบาก มีความเศร้าใจ คิดถึงความหลังเมื่อครั้งยังรับราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นิราศเรื่องนี้จึงแสดงอารมณ์ที่สะท้อนใจของสุนทรภู่ มีข้อคิดเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิตแฝงอยู่มากมาย รวมถึงสะท้อนภาพสังคมไทยสมัยก่อนได้อย่างดี

บัตรกิจกรรมนักข่าว ภาคสนาม หมายเลข ๔ นักข่าวภาคสนาม

บัตรกิจกรรมนักข่าวภาคสนาม

หมายเลข ๔ นักข่าวภาคสนาม

คำชี้แจง

๑. นักเรียนทำหน้าที่เป็นนักข่าวภาคสนาม โดยห้ามอ่านหนังสือเรียนหรือสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ รวมถึงสื่อออนไลน์ที่มีเนื้อหาเรื่องนิราศภูเขาทองเด็ดขาด

๒. นักเรียนแบ่งหน้าที่สัมภาษณ์เพื่อนที่จับสลากได้หมายเลข ๑ - ๓ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ๕ นาที ดังนี้

หมายเลข ๑ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ประวัติสุนทรภู่”

หมายเลข ๒ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ผลงานสุนทรภู่”

หมายเลข ๓ ผู้เชี่ยวชาญเรื่อง “ที่มาของนิราศภูเขาทอง”

๓. เมื่อหมดเวลาสัมภาษณ์ให้นักเรียนจัดโต๊ะแถลงข่าว นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนกลุ่มหมายเลข ๑ - ๓ โดยเพื่อน ๆ ในแต่ละหมายเลขจะเติมเต็มข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้การแถลงข่าวมีข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด

ประวัติผู้แต่ง

พระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือสุนทรภู่ มีนามเดิมว่า ภู่

เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๒๙ (สมัยรัชกาลที่ ๑)

ศึกษาเล่าเรียนที่สำนักวัดชีปะขาว (วัดศรีสุदारาม ริมคลองบางกอกน้อย)

ความสามารถทางด้านภาษาและการแต่งบทกลอน เป็นกวี ชำนาญเพลง
กลอนเกี่ยวพาราสี

ประวัติผู้แต่ง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) สุนทรภู่ได้เข้ารับราชการตำแหน่งขุนสุนทรโวหาร และตำแหน่งจางวาง (ตำแหน่งข้าราชการระดับผู้กำกับกรม) ในกรมพระอาลักษณ์ (ทำหน้าที่ด้านเอกสารสำคัญ ในราชสำนัก)

ประวัติผู้แต่ง

ได้รับพระกรุณาจากรัชกาลที่ ๒ โปรดให้เป็นกวี
ที่ปรึกษา ในการพระราชนิพนธ์ ได้เลื่อนยศเป็น
หลวงสุนทรโวหาร ในรัชกาลนี้

ประวัติผู้แต่ง

เมื่อสิ้นรัชกาลที่ ๒ สุนทรภู่ได้ออกบวชเป็นเวลาร่วม ๒๐ ปี สุนทรภู่ได้มีโอกาสได้เดินทางไปยังหัวเมืองต่าง ๆ และแต่งนิราศขึ้นหลายเรื่อง รวมถึง “นิราศภูเขาทอง”

ประวัติผู้แต่ง

สุนทรภู่ได้กลับเข้ารับราชการอีกครั้ง ในปลายรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเป็นอาลักษณ์
ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (เมื่อครั้งทรงดำรง
พระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรม
ขุนอิศเรศรังสรรค์)

ประวัติผู้แต่ง

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) เมื่อสุนทรภู่อายุประมาณ ๖๖ ปี หลังจากพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเข้าพระราชพิธีบวรราชาภิเษกแล้ว (ดำรงตำแหน่งเสมอพระเจ้าแผ่นดิน) ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งสุนทรภู่ให้เป็นเจ้ากรมอาลักษณ์ฝ่ายพระบวรราชวัง มีบรรดาศักดิ์เป็น**พระสุนทรโวหาร** ถือเป็นตำแหน่งสูงสุดในชีวิตราชการของสุนทรภู่

ประวัติผู้แต่ง

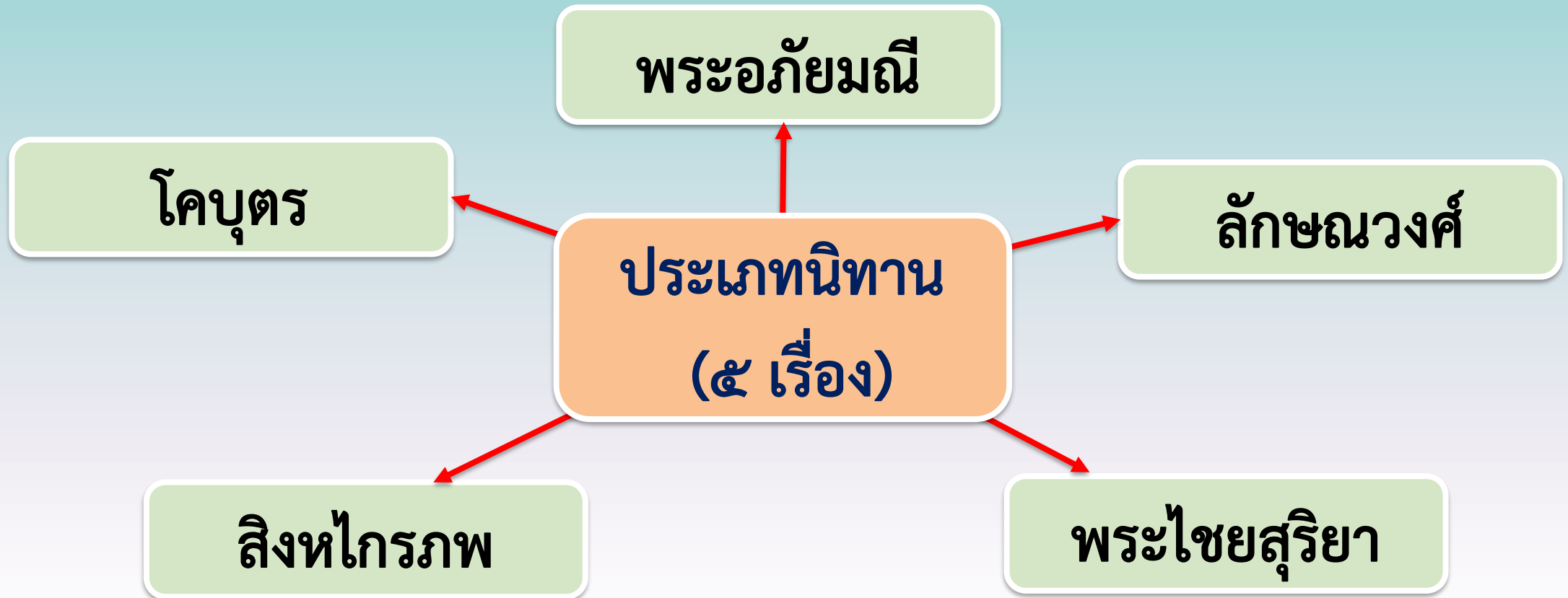
สุนทรภู่ถึงแก่กรรมในสมัยรัชกาลที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๓๙๘ รวมอายุได้ ๗๐ ปี
ถือเป็นรัตนกวี สีแผ่นดิน ผู้มีผลงานหลากหลาย

ได้รับการยกย่องจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม
แห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก
ด้านวรรณกรรม และกำหนดให้วันที่ ๒๖ มิถุนายน ของทุกปี เป็นวันสุนทรภู่

ผลงานของสุนทรภู่

ผลงานของสุนทรภู่

ผลงานของสุนทรภู่

ประเภทสุภาพนิพนธ์ มี ๒ เรื่อง ได้แก่ สวัสดิรักษา และเพลงยาวถวายโอวาท

ประเภทบทละคร มี ๑ เรื่อง คือ อภัยนุราช

ประเภทบทเสภา มี ๒ เรื่อง ได้แก่ ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม และเสภาเรื่องพระราชพงศาวดาร

ประเภทบทเห่กล่อม มี ๔ เรื่อง ได้แก่ จักรบรรพ กากี พระอภัยมณี และโคบุตร

ที่มาของนิราศภูเขาทอง

สุนทรภู่แต่งนิราศภูเขาทองเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๓

ระหว่างเดินทางไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุที่วัดภูเขาทอง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ออกเดินทางโดยเรือจากวัดราชบูรณะ กรุงเทพฯ เมื่อถึงสถานที่ต่าง ๆ
หรือพบเห็นสิ่งใดน่าสนใจก็ได้บรรยายไว้เปรียบเทียบกับความรู้สึก
ของตนเอง เนื่องจากในช่วงนั้น

ที่มาของนิราศภูเขาทอง

สุนทรภู่กำลังได้รับความยากลำบาก มีความเศร้าใจ คิดถึงความหลัง เมื่อครั้งยังรับราชการในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

นิราศเรื่องนี้จึงแสดงอารมณ์ที่สะท้อนใจของสุนทรภู่ มีข้อคิดเกี่ยวกับ ัจธรรมของชีวิต รวมถึงสะท้อนภาพสังคมไทยสมัยก่อนได้อย่างดี

ลงมือทำ จดจำได้

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงาน “สุนทรภู่กับนิราศภูเขาทอง” เพื่อสรุปความรู้ประเด็นที่น่าสนใจ มารวบรวมทำแผนภาพความคิด ดังนี้

๑. “ประวัติสุนทรภู่”
๒. “ผลงานสุนทรภู่”
๓. “ที่มาของนิราศภูเขาทอง”

ใบงานที่ ๑

เรื่อง “สุนทรภู่กับ นิราศภูเขาทอง”

ใบงานที่ ๕ เรื่อง สุนทรภู่กับนิราศภูเขาทอง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง ระหว่างทางบันทึก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง สุขสันต์การเดินทาง
รายวิชาภาษาไทย ๑ รหัสวิชา ๒๑๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ใบงาน

“สุนทรภู่กับนิราศภูเขาทอง”

คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปความรู้เรื่อง “สุนทรภู่กับนิราศภูเขาทอง” เป็นแผนผังความคิด (Mind Map)

ชวนคิดช่วงท้าย

นิราศภูเขาทองให้คุณค่าอะไรกับเราบ้าง

คำไหนใช้ถูก

นางฉ

นางฉ

[นาต, นาตะ-, นาตตะ-]

นาฏ
ย

ภาพจาก นายธีรสุด ฉำทรัพย์

แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th/พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ สืบค้นเมื่อ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๕>

บทเรียนครึ่งต่อไป

สรรสร้าง

นิราศภูเขาทอง (๑)

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ www.dltv.ac.th

รายวิชาภาษาไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

